

PREVOĐENJE NA PUTU BOGAĆENJA SVJETSKE BAŠTINE

„Arapski jezik u prevođenju između Istoka i Zapada“, Mehmed Kico, *El-Kalem* i Fondacija *Mulla Sadra* u BiH, Sarajevo, 2012.

U različitim udžbenicima i priručnicima lingvističke prirode čitamo da je jezik jedno od najvažnijih sredstava komunikacije unutar ljudske zajednice. Lingvisti poručuju da danas u svijetu ima oko 6.800 različitih jezika. Najviše ljudi danas govori mandarinskim kineskim jezikom (880 miliona), potom engleskim (oko 380 miliona) a na trećem mjestu je španski (oko 330 miliona). Za arapski se tvrdi da je na šestom mjestu sa oko 300 miliona onih kojima je to maternji jezik. Prevođenje je jedan od oblika ljudske djelatnosti koji je društveno uvjetovan i usmjeren. Čin prevođenja podrazumijeva pretvaranje poruke, koja može biti misao, osjećaj, želja, naredba, koja je prethodno izražena jednim jezikom u jednakovrijednu poruku izraženu nekim drugim jezikom. Na to upućuje i etimologija termina koji se na različitim jezicima koriste u značenju prevođenja (*traduction, translation, uberstzung...*). U svojoj knjizi „Teorija i tehnika prevođenja“, dr. Vladimir Ivir ističe da je u povijesti ljudskoga roda prevođenje odigralo vrlo važnu ulogu. Zahvaljujući njemu, kulturne su tekovine čovječanstva prelazile jezične granice i postajale svojina svih ljudi a na taj način se mogla lakše odvijati razmjena materijalnih dobara između jezično odvojenih društvenih zajednica. I dalje, prevođenju zahvaljujemo ljudske dodire među pojedincima i narodima koji bi bili nemogući u uvjetima jezičke izolacije. On dalje tvrdi da prevođenje ima izuzetnu važnost u razvoju zajedništva na zemaljskoj kugli.

Prema brojnim aktualnim internetskim istraživanjima i statistikama moglo bi se zaključiti da je „Biblija“ najprevođenija knjiga na svijetu. Visoko drugo mjesto pripada „Citatima Mao Ce Tunga“.

Treće mjesto drži J. K. Rowling sa svojim „Harry Potterom“. Slijedi još jedan

znanstveno-fantastični roman: Tolkenov „Gospodar prstenova“.

Brazilac Paolo Coelho sa svojim „Alhemičarem“ je na visokom petom mjestu. Slijede Dan Brown sa „Da Vincijevim kodom“ i saga „Sumrak“.

Na ovoj listi su i dva klasika: „Prohujalo s vihorom“ i „Dnevnik Anne Frank“. Deseto mjesto pripalo je priručniku Napoleona Hilla: „Misli i postani bogat“.

Statistike također govore da je „Kur’ani-kerim“, koji se uči ili čita na arapskom jeziku najčitanija knjiga na svijetu te da ima 2 miliona hafiza, onih koji Kur’an znaju napamet. To nije slučaj sa drugim knjigama, bez obzira na brojku njihovih prijevoda. Značenja Kur’ana su se prevodila i prevode se na brojne svjetske jezike. Na njemačkom, francuskom i engleskom jeziku postoji i po više od pedeset prijevoda značenja „Kur’ani-kerima“. Na sh/hs i bosanskom jeziku do sada je urađeno sedam prijevoda značenja „Kur’ani-kerima“.

U vremenu kada moderne tehnologije poput *Google*-a i drugih *online* prevodilaca nude mogućnost instant prevođenja na više od 50 stranih jezika, mada bez gramatičke, stilske i sintaksičke doradenosti, što može zvučati zanimljivo i atraktivno, pogotovo kad se uzme u obzir da je sve to besplatno (a u pouzdanost tih mehaničkih prijevoda se uvijek mora sumnjati jer nije riječ o pomagalu koje će isporučiti kvalitetan i tačan prijevod koji zadovoljava složen semantički sistem za čije je prenošenje iz jednog jezičkog sistema u drugi potrebna visoka inteligencija i vještina profesionalnog prevodioca), prof.dr. Mehmed Kico sa Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu donosi nam dvije vrijedne i zanimljive knjige. Prva: „Ogledi u poetici prevođenja – U svjetlu iskustava o arapskom jeziku“, koja je u izdanju Izdavačkog centra Rijaset IZ-e u BiH *El-Kalem* i Fakulteta islamskih nauka u Sarajevu izašla 2009. godine i druga: „Arapski jezik u prevođenju između Istoka i Zapada“, koju su publikovali Izdavački centar Rijaset IZ-e u BiH i Fondacija *Mulla Sadra* u Sarajevu 2012. godine. Zajedničko sadržini obiju knjiga je razmatranje važnih pitanja vezanih uz prevođenje, zasnovano na iskustvima o arapskom jeziku i njegovoj praktičnoj primjeni u povezivanju kultura i zajednica. U prvoj knjizi autor je iznio vlastita iskustva o arapskom jeziku vezana uz prevodilaštvo, a u drugoj, „Arapski jezik

u prevođenju između Istoka i Zapada“, koja je predmet naše pažnje, autor prednost daje iskustvima o arapskom jeziku vezanim uz važnost čina prevođenja.

Knjiga je objavljena na 235 stranica. Uz uvod i zaključak sadrži četiri poglavlja: „Prevođenje u posredovanju među zajednicama Istoka i Zapada“, „Prevođenje u djelu Bošnjaka reformista“, „Prevođenje književnosti naroda bivše Jugoslavije na arapski jezik“ i „Podizanje razine kulture prevođenja“. Vrijedno je spomenuti da knjiga sadrži i sažetke na bosanskom, arapskom i engleskom jeziku te bibliografiju sa više od 500 naslova referentne literature i izvora koji su korišteni u pripremi ove knjige.

U prvom poglavlju autor govori o iznimnoj važnosti arapskog jezika i njegovom doprinosu evropskoj renesansi ali i nastojanjima brojnih evropskih djelatnika, pa i samih baštinka arapskog jezika, da se ta važnost umanj. „Vezano za razvoj nauke u Evropi“, piše Mehmed Ebu el-Bandurija.

U četvrtom poglavlju autor govori o nužnosti podizanja razine kulture prevođenja. Kao vlastiti doprinos nudi popis imena oko 1100 arabista i orijentalista u arapskim tekstovima čija su se imena do sada javljala u različitim varijantama. Budući da je prevođenje nezaobilazno, jer bez njega baštinci drugih jezika ne bi ništa znali o grčkoj, arapskoj, perzijskoj, njemačkoj, mađarskoj, norveškoj i drugim književnostima, autor poziva da se stane sa stihijским prevođenjem te da se djelatnosti prevođenja pristupi planski, vodeći računa o biranju onoga što je najpreče prevesti.

„Budući da je prevođenje veoma važna djelatnost ljudskog uma ono može imati nesumnjivo široku primjenu u razmjeni pozitivnih iskustava na svim poljima društvenog života, a samim tim i u pružanju pomoći poboljšanju uvjeta življenja u modernom dobu. Ako različite zajednice imaju različite jezike, bez prevođenja nije moguće ni zamisliti prenošenje univerzalnih vrijednosti iz jedne kulture u drugu, niti iz jednog vremena u drugo.“ Kao dokaz podobnosti prevođenja književnih djela u razvoju integrativne bioetike, što je posebna osobenost ovog djela, autor nas podsjeća na književni opus Nedžiba Mahfuza, čije prijevode i sam potpisuje.

Uz čestitke autoru i izdavačima treba kazati da publikovanje ove knjige

predstavlja poseban doprinos na putu planskog odnosa prema prevodilačkoj djelatnosti u Bosni i Hercegovini, koja je neselektivna i sporadična, te kao poticaj fakultetima humanističke orijentacije da u svoje nastavne planove i programe uvedu prevođenje kao poseban predmet budući da se on do sada kod nas nije izučavao.

Zehra ALISPAHIĆ

DOBRI BOŠNJANI OTRGNUTI OD ZABORAVA – REIS FEHIM EF. SPAHO – ČOVJEK VIZIJE I AKCIJE

„Reis Fehim ef. Spaho – Čovjek vizije i akcije“, priredio Mustafa Spahić, Dobra knjiga, Sarajevo, 2011. godine, str. 574

Bosansko-hercegovačku noviju povijest bojila je veoma posvećena društvena angažiranost čitave plejade javnih djelatnika, književnika, pjesnika, publicista, vjerskih lidera... alima ili znanstvenika u najširem značenju riječi. Zanimljivo je da nakon dugog perioda komunističke šutnje koja je svjesno nastojala zatrijeti životopise umnih Bošnjaka ni novi demokratski tokovi i političke opcije u svojim programima, a ni sama Islamska zajednica, nisu imali osmišljene istraživačke projekte kojima bi se u ovih dvadeset godina života u demokraciji otrgnuli od zaborava životopisi bošnjačkih javnih djelatnika. Iskoraci su ipak pravljani, ali ne kao rezultat organiziranih i planskih aktivnosti nego kao plod sporadičnih istraživanja nekih magistarskih i doktorskih disertacija te osobnih interesovanja pojedinih istraživača (Enes Karić, Dževad Hodžić, Ferid Dautović, Ifet Mustafić, Husejin Smajić...) i jednog broja izdavačkih kuća (*El-Kalem, Ljiljan, Tugra, Dobra knjiga*). Tako do sada na policama imamo knjige posvećene životu i radu reisa Džemaludina ef. Čauševića, Mehmeda Handžića, Huseina ef. Dože, hfz. Ibrahima ef.

Trebinjaca, Kasima ef. Dobrača, Hamdije Mulića...

Mustafa ef. Spahić, znameniti vaiz i muderris u Gazi Husrev-begovoj medresi u Sarajevu, pored do sada objavljenih dvadeset i devet knjiga, bh. javnosti je ponudio i knjigu pod naslovom „Reis Fehim ef. Spaho – Čovjek vizije i akcije“, koju je kao svoj najznačajniji projekat u 2011. godini publikovala izdavačka kuća *Dobra knjiga* u ediciji *Dobri Bošnjani*. Knjiga je štampana i doživjela je svoju prvu promociju 13. februara 2012. godine na dan kada se navršilo sedamdeset godina od preseljenja na bolji svijet reisa Fehima ef. Spahe.

„Konačno je došlo vrijeme da se sa njegova djela skine prašina zaborava, dešifriraju stereotipije i predrasude i otkloni svojevrsna zavjera šutnje“, zabilježio je na kraju svog 150 stranica dugog uvodnog teksta o reisu Fehimu ef. Spahi autor i priređivač Mustafa Spahić, „jer Reis Fehim ef. Spaho je od komunističkih vlasti bio ignoriran a od uleme sedamdeset godina prešućivan“.

Strukturu ove knjige čini Predgovor priređivača Mustafe Spahića, u kome iznosi iscrpnu biografiju i porodične relacije Fehima Spahe, njegov društveni angažman, njegov teorijsko-znanstveni i istraživački rad te poseban osvrt na period kada je obavljao funkciju reisul-uleme i osam tematskih poglavlja u kojima su prezentirani autorski i prevodilački radovi Fehima Spahe i radovi na prikupljanju narodnih umotvorina, govori i obraćanja. Ovi radovi u knjizi su svrstani u poglavlja pod naslovima: „Islamske teme“, „Povijest“, „Islam u vremenu“, „Vrijeme-Prostor“, „Kulturna povijest“, „Portreti“, „Prijevodi“, „Narodne umotvorine“, „Prilozi“.

Šta je to u životu, radu, vlastitim opredjeljenjima i političkoj orijentaciji Fehima Spahe, koji je bio aktivni sudionik događaja u tri državna sistema u kojima se BiH nalazila s kraja 19. i početka 20. stoljeća bilo neobično? Zašto se za njegovu ličnost i brojne društvene aktivnosti u jednom posebno osjetljivom historijskom razdoblju vezuju brojne kontroverze? Zašto je iščitavanje njegove biografije i bogatog publicističkog opusa posebno važno u vremenu u kojem živimo? Kako je prostorni i vremenski kontekst utjecao i oblikovao životni put, profesionalni angažman i stvaralački dar reisa Spahe? Na ta i brojna druga pitanja odgovor daje

ovaj pažnje vrijedan priređivačko-autorski rad Mustafe Spahića čiji je sadržaj rezultat i uredničke kreacije i adaptacije Mirzeta Hamzića, profesora bosanskog jezika i književnosti u Gazi Husrev-begovoj medresi u Sarajevu.

Fehim ef. Spaho rođen je u Sarajevu 4. februara 1877. godine kao prvi sin hadži Hasan ef. Spahe, muderisa Gazi Husrev-begovog hanikaha i kasnije nastavnika i upravitelja Šerijatske sudačke škole (*Mektebi-nuvaba*) u Sarajevu.

Osnovno obrazovanje završio je u svom rodnom gradu, a zatim se upisao u gimnaziju, koju je napustio i prešao u Šerijatsku sudačku školu, prvo kao vanredan učenik, a zatim je IV i V razred završio redovno. Po završetku Šerijatske sudačke škole, 7. oktobra 1895. godine stupio je u državnu službu na mjesto vilajetskog arhivara u upravnom odjeljenju Zemaljske vlade u Sarajevu. U mjesecu decembru 1896. godine imenovan je u Šerijatski sud u Sarajevu, a u septembru 1897. godine položio je kadijski ispit i postavljen za službenog tumača za turski jezik. Od 1901. do 1908. godine službovao je kao kadija u Sarajevu i bio je dodijeljen na rad Zemaljskoj vladi. Godine 1908. postao je vladin perovoda, a 1911. vladin podtajnik, 1915. vladin tajnik, a od februara 1919. do oktobra 1920. načelnik Ministarstva vjera u Beogradu. Na vlastiti zahtjev vraćen je u Sarajevo gdje je bio viši vladin savjetnik i predsjednik odsjeka za vjere. Vjerovatno iz političkih razloga rano je penzionisan, već 1923. godine, zatim ponovo aktiviran da bi konačno iz sličnih razloga ponovo bio penzionisan. Poslije toga se bavio prevodilačkim i naučnim radom. Polovinom marta 1936. postavljen je *naibom* Islamske zajednice u Sarajevu, a koncem aprila iste godine imenovan je predsjednikom Vrhovnog šerijatskog suda u Sarajevu. Na izborima za Vakufski sabor u Sarajevu 1937. godine izabran je za člana, a zatim za člana užeg savjeta reisul-uleme i za člana Izbornog tijela za izbor reisul-uleme. Na sjednici Izbornog tijela 20. aprila 1938. godine izabran je među tri kandidata za reisul-ulemu i to uz Ahmed ef. Bureka, muderisa Gazi Husrev-begove medrese i Muhamed ef. Tufu, profesora Više islamske šerijatske škole. (veliko slovo zavisno od imena škole) Na osnovu ovoga prijedloga ukazom od 26. aprila 1938. godine kraljevski namjesnici su imenovali Fehima ef. Spahu za reisul-